

16.12.2019

FIVA 2/02.04.2019

SP/FIVA-LUOTTAMUKSELLINEN

Osittain salassa pidettävä JulKL 24.1 § 20 k

FIM Varainhoito Oy
Mikonkatu 9
00100 Helsinki

Julkisen varoituksen antaminen

1 Päätös

Finanssivalvonta antaa Finanssivalvonnasta annetun lain (878/2008, jäljempänä FivaL) 39 §:n 1 momentin nojalla FIM Varainhoito Oy:lle (Y-tunnus 0979133-9, jäljempänä FIM) julkisen varoituksen sen johdosta, että FIM on ainakin ajalla 15.8.2014–12.6.2017 laiminlyönyt noudattaa

1. Sijoitusrahastolain (48/1999, jäljempänä SRL¹) 144 §:n 1 momenttia, kun se ei ole tuntenut kaikkia asiakkaitaan ja tunnistanut kaikkien asiakkaidensa tosiasiallisia edunsaajia; ja
2. Lain rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä ja selvittämisestä (503/2008, jäljempänä RESL²)
 - 2 luvun 6 §:n 4 momenttia, kun se ei ole noudattanut kaikkien asiakkaiden osalta tuntemista koskevia toimia riskiperusteiseen arviointiin pohjautuen koko asiakassuhteen ajan;
 - 2 luvun 6 §:n 5 momenttia, kun se ei ole voinut kaikkien asiakkaiden osalta osoittaa Finanssivalvonnalle, että sen RESL:ssa säädetty asiakkaan tuntemista ja jatkuvaa seurantaa koskevat menetelmät ovat olleet riittävät rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskin kannalta;
 - 2 luvun 8 §:n 1 momenttia, kun se ei ole tunnistanut kaikkien asiakkaidensa tosiasiallisia edunsaajia;
 - 2 luvun 9 §:n 1 momenttia, kun se ei ole kaikkien asiakkaiden osalta hankkinut riittäviä tietoja asiakkaiden tuntemiseksi; ja
 - 2 luvun 20 §:n 1–2 momentteja, kun sillä ei ole ollut asianmukaisia riskiperusteiseen arviointiin pohjautuvia menettelyjä sen toteamiseksi, onko asiakas tai onko asiakas ollut toisessa valtiossa merkittävässä julkisessa tehtävässä (poliittisesti vaikutusvaltainen henkilö) ja kun se ei ollut selvittänyt, onko asiakas tällaisen henkilön perheenjäsen tai tällaisen henkilön läheinen yhtiökumppani.

Kyseisten säännösten noudattamatta jättämistä osoittavat tämän päätöksen kohdissa 3.4–3.6 kuvatut laiminlyönnit.

¹ Laki voimassa laiminlyöntien tapahtumahetkellä.

² Laki voimassa laiminlyöntien tapahtumahetkellä. Laki kumottu 3.7.2017 voimaan tulleella lailla rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä (444/2017).

16.12.2019

FIVA 2/02.04/2019

SP/FIVA-LUOTTAMUKSELLINEN

Osittain salassa pidettävä JulKL 24.1 § 20 k

Finanssivalvonnan johtokunta on päättänyt julkisen varoituksen antamisesta kokouksessaan 13.12.2019.

2 Kuuleminen

Finanssivalvonta on 22.5.2019 päivätyllä kuulemiskirjeellä varannut FIMille hallintolain (434/2003) 34 §:n mukaisesti tilaisuuden ennen asian ratkaisemista lausua mielipiteensä asiasta sekä antaa selityksensä sellaisista vaatimuksista ja selvityksistä, jotka saattavat vaikuttaa asian ratkaisuun. FIM on antanut vastineensa 5.7.2019 päivätyllä kirjeellä.

3 Päätöksen perustelut

3.1 Tausta

FIM on SRL:ssa tarkoitettu rahastoyhtiö ja vaihtoehtorahastojen hoitajista annetussa laissa (162/2014) tarkoitettu vaihtoehtorahastojen hoitaja. FIMin rahastoyhtiön ja vaihtoehtorahastojen hoitajan toimiluvat sisältävät myös sijoituspalvelulaissa (747/2012) tarkoitetun omaisuudenhoidon tarjoamisen. FIM on RESL 1 luvun 5 §:n 1 momentin 3 kohdassa tarkoitettu ilmoitusvelvollinen.

Kesästä 2016 lähtien FIM on ollut kokonaan S-Pankki Oy:n (jäljempänä Pankki) omistuksessa.

3.2 Finanssivalvonnan suorittama tarkastus

Finanssivalvonta teki vuosina 2017–2018 RESL:ssa tarkoitetun jatkuvan seurannan järjestämistä koskevan tarkastuksen Pankissa. Pankille helmikuussa 2017 lähetetyn aloituskirjeen mukaan tarkastuksen tavoitteena oli selvittää jatkuvan seurannan menetelmien riittävyttä Pankissa. Pankissa 3–4.4.2017 ja 12.6.2017 tehtyjen tarkastuskäyntien jälkeen Pankille lähetetty 30.6.2017 päivätty asiakkaiden tuntemistietokysely koski pankkikonsernin asiakkaita, jolloin tarkastus laajentui koskemaan myös FIMiä. Satunnaisotantamateriaalia täydennettiin syksyllä 2017 Finanssivalvonnan lisäkysymyksien johdosta.

Päätöksen kohdissa 3.4–3.6 esitetyt tarkastushavainnot perustuvat Pankin Finanssivalvonnalle toimittamaan FIMin asiakastietoja koskevaan satunnaisotantamateriaaliin, joka koski yleisesti FIMin asiakkaita erittelemättä tarjottuja palveluita. Osa materiaalista koski ennen RESL:n voimaantuloa alkaneita asiakkuuksia.

Tarkastuksen päätteeksi Finanssivalvonta lähetti Pankille ja FIMille 12.7.2018 päivätyn yhteisen tarkastuskirjeen. Pankki ja FIM toimittivat Finanssivalvonnalle 14.9.2018 päivätyn yhteisen vastineen.

Keskeiset tarkastuksessa havaitut laiminlyönnit ja niihin liittyvä FIMin tarkastuskirjeeseen antama vastine käydään läpi kohdissa 3.4 – 3.6.

16.12.2019

FIVA 2/02.04/2019

SP/FIVA-LUOTTAMUKSELLINEN

Osittain salassa pidettävä JulkL 24.1 § 20 k

3.3 Sovellettavat säännökset³

SRL 144 §:n 1 momentin mukaan rahastoyhtiön on tunnettava asiakkaansa. Rahastoyhtiön on lisäksi tunnistettava asiakkaan tosiasiallinen edunsaaja ja henkilö, joka toimii asiakkaan lukuun.

SRL 144 §:n 3 momentin mukaan asiakkaan tuntemisessa on lisäksi voimassa, mitä rahanpesun ja terrorismin rahoituksen estämisestä ja selvittämisestä annetussa laissa (503/2008) säädetään.

RESL 1 luvun 2 §:n 1 momentin 5 kohdan mukaan lakia sovelletaan sijoitusrahastolaissa (48/1999) tarkoitettuun rahastoyhtiöön.

RESL 1 luvun 5 §:n 1 momentin 3 kohdan mukaan ilmoitusvelvollisella tarkoitetaan lain 2 §:ssä tarkoitettuja yhteisöjä ja elinkeinonharjoittajia; 4 kohdan mukaan tunnistamisella tarkoitetaan asiakkaan henkilöllisyyden selvittämistä asiakkaan toimittamien tietojen perusteella; ja 6 kohdan mukaan tosiasiallisella edunsaajalla tarkoitetaan luonnollista henkilöä, jonka hyväksi liiketoimi toteutetaan tai, jos asiakas on oikeushenkilö, sitä luonnollista henkilöä, jonka määräysvallassa asiakas on.

RESL 2 luvun 6 §:n 1 momentin mukaan asiakkaan tuntemiseksi ilmoitusvelvollisen on noudatettava, mitä 2 luvussa säädetään.

RESL 2 luvun 6 §:n 3 momentin mukaan ilmoitusvelvollisella tulee olla rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskienhallintaa koskevat, ilmoitusvelvollisen toiminnan luonteeseen ja laajuuteen nähden riittävät menetelmät. Ilmoitusvelvollisen on rahanpesun ja terrorismin rahoituksen riskejä arvioidessaan otettava huomioon toimialaansa, tuotteisiinsa, palveluihinsa, teknologian kehitykseen, asiakkaisiinsa ja näiden liiketoimintaan ja -toimiin liittyvät rahanpesun ja terrorismin rahoituksen riskit (*riskiperusteinen arviointi*).

RESL 2 luvun 6 §:n 4 momentin mukaan 2 luvussa säädettyjä asiakkaan tuntemista koskevia toimia on noudatettava riskiperusteiseen arviointiin pohjautuen koko asiakassuhteen ajan.

RESL 2 luvun 6 §:n 5 momentin mukaan ilmoitusvelvollisen on voitava osoittaa 31 §:ssä tarkoitetulle valvovalle viranomaiselle, että ilmoitusvelvollisen tässä laissa säädetty asiakkaan tuntemista ja jatkuvaa seurantaa koskevat menetelmät ovat riittävät rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskin kannalta.

RESL 2 luvun 8 §:n 1 momentin mukaan ilmoitusvelvollisen on tunnistettava tosiasiallinen edunsaaja ja tarvittaessa todennettava tämän henkilöllisyys.

³ Säännökset esitetty siinä muodossa kuin ne olivat voimassa laiminlyöntien tapahtumahetkellä.

16.12.2019

FIVA 2/02.04/2019

SP/FIVA-LUOTTAMUKSELLINEN

Osittain salassa pidettävä JulkL 24.1 § 20 k

RESL 2 luvun 9 §:n 1 momentin mukaan ilmoitusvelvollisen on hankittava tietoja asiakkaansa toiminnasta, tämän liiketoiminnan laadusta ja laajuudesta sekä perusteet palvelun tai tuotteen käyttämiselle.

RESL 2 luvun 12 § 1 momentin mukaan jos asiakkaaseen, tuotteeseen, palveluun tai liiketoimeen liittyy alhainen rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riski, ilmoitusvelvollisen ei tarvitse menetellä 7 ja 8 §:ssä, 9 §:n 1 momentissa eikä 10 §:ssä säädetyllä tavalla (yksinkertaistettu asiakkaan tuntemismenettely).

RESL 2 luvun 20 §:n 1 momentin mukaan ilmoitusvelvollisella tulee olla asianmukaiset riskiperusteiseen arviointiin pohjautuvat menettelyt sen toteamiseksi, onko asiakas tai onko hän ollut toisessa valtiossa merkittävässä julkisessa tehtävässä (poliittisesti vaikutusvaltainen henkilö).

RESL 2 luvun 20 §:n 2 momentin mukaan jos asiakas on tai on ollut poliittisesti vaikutusvaltainen henkilö tai hän on tällaisen henkilön perheenjäsen tai henkilö, jonka tiedetään olevan tällaisen henkilön yhtiökumppani: 1) ilmoitusvelvollisen ylemmän johdon on hyväksyttävä asiakassuhteen aloittaminen tällaisen henkilön kanssa; 2) ilmoitusvelvollisen on hankittava selvitys sellaisen varallisuuden ja varojen alkuperästä, jotka liittyvät kyseiseen asiakassuhteeseen tai liiketoimeen; ja 3) ilmoitusvelvollisen on järjestettävä jatkuva ja tehostettu asiakassuhteen seuranta.

RESL 6 luvun 46 §:n 1 momentin mukaan tätä lakia sovelletaan myös ennen tämän lain voimaantuloa (1.8.2008) alkaneeseen asiakassuhteeseen.

3.4 Asiakkaan tunnistaminen

3.4.1 Finanssivalvonnan tarkastus

Satunnaisotannan perusteella Pankilla ja FIMillä oli asiakkaana [REDACTED] oikeushenkilöä, joiden kotipaikka oli Pohjoismaiden ulkopuolella. Näihin asiakkaisiin kuului useita veroetuvaltiossa sijaitsevia yhtiöitä. Satunnaisotantamaterialin perusteella tehtyjen tarkastushavaintojen mukaan tiedot tosiasiallisista edunsaajista olivat FIMin asiakkaiden osalta pääosin selvittämättä. Tarkastushavaintojen mukaan FIMillä oli myös muita yritysasiakkaita, joiden osalta suuri osa tosiasiallisista edunsaajista oli selvittämättä.

FIM on tarkastuskirjeeseen antamassaan vastineessa 14.9.2018 todennut, että veroetuvaltiossa sijaitsevat yhtiöt eivät ole Pankin tai FIMin asiakkaita. Vastineen mukaan yhdelläkään tällaisella yhtiöllä ei ole omistuksia tai voimassaolevaa asiakassuhdetta FIMin kanssa. Vastineessa todetaan myös, että kaikki veroetuvaltiossa sijaitsevien yhtiöiden tiedot poistetaan asiakastietojärjestelmästä osana tietosuojaprojektia.

Muiden yritysasiakkaiden osalta FIM on todennut tarkastuskirjeeseen antamassaan vastineessa, että pääsääntöisesti näiden asiakkaiden kanssa ei ole ollut aktiivista yhteydenpitoa ja toimeksiantoja vuosiin, mistä syystä

16.12.2019

FIVA 2/02.04/2019

SP/FIVA-LUOTTAMUKSELLINEN

Osittain salassa pidettävä JulkL 24.1 § 20 k

tietoja ei ole päivitetty eikä selvitetty. Vastineen mukaan päätyneet asiakkuudet tullaan poistamaan järjestelmästä. FIM on lisäksi todennut, että suuri osa asiakkaista on perustettu aikana, jolloin tietoja tosiasiallisista edunsaajista ei ole tarvinnut selvittää.

3.4.2 FIM Varainhoito Oy:n vastine kuulemiskirjeeseen

FIM on esittänyt vastineessaan muun muassa, että Finanssivalvonnan näkemys siitä, että sen asiakkaisiin olisi kuulunut joitakin veroetuvalti-oissa sijaitsevia yhtiöitä, on virheellinen. Finanssivalvonnan tarkoittamat oikeushenkilöt eivät ole olleet FIMin aktiivisia asiakkaita.

Finanssivalvonnan tarkastushavainto Pohjoismaiden ulkopuolella olevien oikeushenkilöasiakkaiden lukumäärän osalta on virheellinen. Lisäksi tarkastushavainnot liittyen tosiasiallisten edunsaajien tunnistamiseen näiden oikeushenkilöiden osalta ovat osittain virheellisiä. Pääosin asiakkaat ovat olleet asiakassuhteen laatu tai tyyppi huomioiden sellaisia, joiden osalta FIMillä ei ole ollut velvollisuutta selvittää tosiasiallisia edunsaajia. Asiakastietojärjestelmässä on identifioitu 62 oikeushenkilöä Pohjoismaiden ulkopuolella, joista 32 ovat olleet poistettavia tietoja tai asiakkuuksia, jotka ovat sittemmin poistettu järjestelmästä. FIM on todennut vastineessaan, että oikeushenkilöistä 11 kappaletta on vakuutusyhteistyökumppaneita, säilyttäjäpankkeja tai liikkeeseenlaskijavastapuolia, joiden osalta tosiasiallisia edunsaajia ei ole ollut tarpeen tunnistaa, koska niiden osalta on voitu noudattaa RESL 2 luvun 13 §:n yksinkertaistettua tuntemismenettelyä.

Finanssivalvonnan näkemys siitä, että FIMillä on ollut myös Pohjoismaisia yritysasiakkaita, joiden osalta suurin osa tosiasiallisista edunsaajista oli selvittämättä, on osin virheellinen. Yritysasiakkaat, joiden tosiasiallisia edunsaajia ei ole tunnistettu ovat pääsääntöisesti olleet asiakkaita, joiden kanssa ei ole ollut aktiivista yhteydenpitoa ja toimeksiantoja vuosiin. Lisäksi suurin osa asiakkuuksista oli perustettu ennen kuin tosiasiallisia edunsaajia täytyi tunnistaa. Edellä mainitut tiedot on sittemmin poistettu tai poistetaan järjestelmästä. FIM kuvaa sisäisiä ohjeita ja asiakastietolomakkeita, joiden mukaisesti on tiedusteltu yhteisöjen tosiasiallisia edunsaajia. FIMin mukaan kokonaisuutena arvioiden puutteita on tosiasiallisesti ollut vain yksittäistapauksissa, eivätkä puutteet toimintatavoissa tai järjestelmissä ole olleet merkityksellisiä.

3.4.3 Finanssivalvonnan kanta

Asiakkaan tunnistaminen ja tosiallinen edunsaaja on määritelty RESL 1 luvun 5 §:ssä. Asiakkaan ja tosiasiallisen edunsaajan tunnistaminen ja henkilöllisyyden todentaminen ovat keskeisiä asiakkaan tuntemiseen sisältyviä velvollisuuksia, joiden avulla ilmoitusvelvollinen varmistuu siitä kenen kanssa se asioi sekä kenen toimeksiannosta ja varoilla liiketoimia tehdään. Tosiasiallisen edunsaajan identifioimisella selvitetään kenen hyväksi liiketoimi toteutetaan tai kenen määräysvallassa asiakas on.

16.12.2019

FIVA 2/02.04/2019

SP/FIVA-LUOTTAMUKSELLINEN

Osittain salassa pidettävä Julkl 24.1 § 20 k

Finanssivalvonnan ja FIMin kuulemiskirjeeseen antamassa vastineessa esittämät näkemykset asiakaslukumääristä eivät ole kaikilta osin yhte-neväiset. FIM ei kuitenkaan kaikilta osin ole kiistänyt tarkastushavaintoja vaan toteaa, että kyse on ollut suurelta osin ei-aktiivisten asiakkaiden poistetuista tai poistettavista tiedoista. Finanssivalvonta toteaa, että kyse on ollut vielä tarkastushetkellä asiakastietotietojärjestelmässä olleista asiakkaista ja asiakastiedoista. RESL 2 luvun 6 §:n 4 momentti edellyt-tää, että asiakkaan tuntemista koskevia 2 luvun säännöksiä tulee nou-dattaa koko asiakassuhteen ajan. Finanssivalvonta toteaa, että RESL:n asiakkaan tuntemista koskevat velvoitteet koskevat asiakastietojärjestel-mässä olevia sekä aktiivisia että ei-aktiivisia asiakkaita.

RESL 6 luvun 46 §:n 1 momentin mukaan tätä lakia sovelletaan myös ennen tämän lain voimaantuloa (1.8.2008) alkaneeseen asiakassuhtee-seen. Siten FIMin olisi tullut tunnistaa tosiasialliset edunsaajat myös nii-den asiakkaiden osalta, joiden asiakassuhde oli alkanut ennen 1.8.2008.

FIMin näkemyksen mukaan se on voinut tiettyjen asiakkaiden kohdalla noudattaa RESL 2 luvun 13 §:n mukaista yksinkertaistettua asiakkaan tuntemisvelvollisuutta. Finanssivalvonta toteaa, että RESL 2 luvun 8 §:n 1 momentin mukainen pääsääntö on tosiasiallisen edunsaajan tunnistami-nen ja tarvittaessa tämän henkilöllisyyden toteaminen. RESL 2 luvun 8 §:n 2 momentissa on säädetty tosiasiallisen edunsaajan tunnistamista koskevasta liikkeeseenlaskija-asiakasta koskevasta poikkeuksesta, mutta muut lainkohdassa mainitut poikkeukset koskevat vain ilmoitusvel-vollista, joka on luottolaitos. RESL 2 luvun 12 §:ssä säädetään tilanteista, jolloin ilmoitusvelvollisen ei tarvitse menetellä 8 §:ssä säädetyllä tavalla ja RESL 2 luvun 13–16 §:ssä on määritelty vähäriskiset tuotteet ja tietyt oikeushenkilöt ja viranomaiset, joista on saatavilla julkista ja luotettavaa tietoa, jolloin ilmoitusvelvollinen voi noudattaa yksinkertaistettua asiak-kaan tuntemismenettelyä.⁴

Finanssivalvonta toteaa, että yksinkertaistettu asiakkaan tuntemismenet-tely ei vapauta ilmoitusvelvollista asiakkaan tuntemisvelvollisuudesta.⁵ Il-moitusvelvollisella tulee olla riittävästi tietoa asiakkaasta voidakseen var-mistua, että asiakas on yksinkertaistetun tuntemismenettelyn piirissä (esimerkiksi tiedot asiakkaan liikkeeseen laskemista arvopapereista, toi-miluvasta tai viranomaisvalvonnasta). FIMin sisäinen ohje ei sisältänyt kuvausta seikoista, joiden perusteella se on voinut päätyä yksinkertais-tettuun asiakkaan tuntemismenettelyyn, eikä FIM muutenkaan ole esittä-nyt millaisia tarkastusmenettelyjä se on edellyttänyt yksinkertaistetulta tuntemismenettelyltä.

⁴ Komission direktiivistä 2006/70/EY Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2005/60/EY täytäntöön-panotoimenpiteistä ”poliittisesti vaikutusvaltaisen henkilön” määritelmän sekä yksinkertaistettuja asiakkaan tuntemismenettelyjä sekä satunnaisesti tai hyvin rajoitetusti harjoitetun rahoitustoiminnan perusteella myön-nettyjä poikkeuksia koskevien teknisten perusteiden osalta käy ilmi, että yksinkertaistettuja asiakkaan tunte-mismenettelyjä olisi sovellettava ainoastaan tietyissä rajatuissa tapauksissa.

⁵ Finanssivalvonnan standardi 2.4 Asiakkaan tunteminen – rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämi-nen, kappale 5.6. Lisäksi HE 25/2008 vp, s. 49–50.

16.12.2019

FIVA 2/02.04.2019

SP/FIVA-LUOTTAMUKSELLINEN

Osittain salassa pidettävä JulKL 24.1 § 20 k

FIM on todennut, että Finanssivalvonnan havaitsemat puutteet eivät ole olleet merkityksellisiä. Finanssivalvonta katsoo, että rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskien asianmukainen arviointi ja jatkuva seuranta edellyttävät muun muassa ajantasaisia asiakastietoja ja tosiasiallisten edunsaajien selvittämistä.

Edellä mainittujen tarkastushavaintojen perusteella Finanssivalvonta katsoo, että FIM ei ole tunnistanut kaikkien asiakkaidensa tosiasiallisia edunsaajia eikä kaikkien asiakkaiden osalta noudattanut asiakkaan tuntemista koskevia toimia koko asiakassuhteen ajan ja täten laiminlyönyt noudattaa SRL 144 §:n 1 momenttia sekä RESL 2 luvun 6 §:n 4 momenttia ja 2 luvun 8 §:n 1 momenttia.

3.5 Asiakkaiden tuntemistiedot

3.5.1 Finanssivalvonnan tarkastus

Tarkastushavaintojen mukaan FIMin asiakkaiden päättämis- ja irtisanomisprosessia ei ollut määritelty, minkä vuoksi asiakastietojärjestelmässä oli runsaasti poistettavia asiakkaita. Satunnaisotantamateriaalin perusteella suurella osalla asiakkaista jäi epäselväksi, koska tuntemistiedot oli viimeksi päivitetty. Osa tuntemistietojen päivittämisen osoittamiseksi ilmoitetuista päivämääristä viittasi tietojen konversiopäiviin eri tietovarastojen välille. Finanssivalvonnalle 5.9.2017 toimitetun lisäselvityksen mukaan asiakastietojärjestelmässä ei ollut mahdollista merkitä ennen kevättä 2014 tuntemistietojen tarkistamisajankohtaa. Finanssivalvonnalle 8.12.2017 toimitetun lisäselvityksen mukaan satunnaisotantamateriaalin yksittäisestä päivämäärästä ei voinut varmuudella sanoa, oliko asiakkaasta tarkistettu tuolloin kaikki tuntemistiedot.

Satunnaisotantamateriaalin perusteella tehtyjen tarkastushavaintojen mukaan FIMillä oli yritysasiakkaita, joiden kaikkien osalta varojen alkuperää ei ollut riittävästi selvitetty. Näiden asiakkuuksien ajantasaisuutta on käsitelty päätöksen kohdassa 3.4.

Satunnaismateriaalissa FIMin yksilöllisen ja rahastovarainhoidon asiakkaat koostuivat luonnollisista henkilöistä, joilla useilla oli merkittävää varallisuutta FIMin hoidossa. Satunnaisotantamateriaalin perusteella tehtyjen tarkastushavaintojen mukaan kaikkia asiakkaita ei ollut riskiluokiteltu, kaikkien asiakkaiden varojen alkuperää ei ollut riittävästi selvitetty eikä tuntemistietoja ollut asiakassuhteen perustamisen jälkeen päivitetty.

Tarkastuksessa ilmeni, että FIMillä oli asiakkaina myös luonnollisia henkilöitä, joiden kotipaikka sijaitsi Pohjoismaiden ulkopuolella. Satunnaisotantamateriaalin mukaan tämän asiakasryhmän tuntemista ei ollut riittäväällä tavalla järjestetty, koska kaikkia asiakkaita ei ollut riskiluokiteltu eikä kaikkien asiakkaiden toiminnasta, liiketoiminnan laadusta ja laajuudesta ollut hankittu riittävästi tietoa. Lisäksi asiakkaiden varojen alkuperän selvittämisessä oli puutteita.

16.12.2019

FIVA 2/02.04/2019

SP/FIVA-LUOTTAMUKSELLINEN

Osittain salassa pidettävä JulKL 24.1 § 20 k

FIM on tarkastuskirjeeseen antamassa vastineessa todennut kohdassa 3.4.1 esitetyn lisäksi, että kaikki asiakastiedot käydään läpi keväällä 2018 käynnistyneessä KYC-projektissa tehtävässä asiakkaiden tuntemistietojen päivitysprosessissa. Varainhoidon asiakkaiden ja Pohjoismaiden ulkopuolella kotipaikan omaavien luonnollisten henkilöiden osalta FIM on todennut tarkastuskirjeeseen antamassa vastineessaan, että asiakkaille on loppuvuonna 2017 toteutettu AML-riskiluokittelu, mutta yksittäisten asiakkaiden osalta riskiluokkia vielä tarkistetaan.

3.5.2 FIM Varainhoito Oy:n vastine kuulemiskirjeeseen

FIMin vastine liittyen oikeushenkilöitä koskevien asiakkuuksien ja asiakastietojen ajantasaisuuteen on esitetty kohdassa 3.4.2.

FIM on myöntänyt vastineessaan, että asiakastietojärjestelmässä on ollut päätyneitä asiakassuhteita. Asiakkuuksien päättämisen ja irtisanomisprosessit on sittemmin määritelty ja tarpeettomien asiakastietojen poistamista on kehitetty edelleen.

FIM on todennut muun muassa, että asiakkuutta avattaessa on täytetty asiakastietolomake tarpeellisten tietojen keräämiseksi ja tietojen päivittäminen on suoritettu pääasiassa asiakastapaamisten yhteydessä. FIM on tarkastuksen myötä tunnistanut yksittäisiä vähäisiä puutteita asiakastietolomakkeissa, jotka on sittemmin korjattu. FIM toteaa päivittäneensä tuntemistietoja asiakassuhteen aikana ja päivittämisajankohdan ilmenevän lokitiedoista. Asiakastietojärjestelmästä on puuttunut kohta, johon tietojen tarkistamisen ajankohta olisi voitu merkitä. Tietoja on kuitenkin päivitetty järjestelmään vapaamuotoisesti, mutta päivittämistä ei ole voitu kaikilta osin osoittaa heti tarkastuksen yhteydessä. Tästä syystä kyse on korkeintaan osoitusvelvollisuuden rikkomisesta, jota ei voida pitää merkittävänä laiminlyöntinä. Järjestelmästä voidaan selvittää täsmällisesti miltä osin, milloin ja kenen toimesta asiakkaan tietoja on muutettu.

FIM on esittänyt vastineessaan muun ohella, että Finanssivalvonnan näkemys siitä, että asiakkaiden tuntemistiedoista olisi puuttunut lain edellyttämiä tietoja, ja että asiakkaita ei ollut riskiluokiteltu, on pääosin virheellinen. FIM on todennut riskiluokitelleensa asiakkaansa vastineessaan kuvatulla tavalla. Kerätyissä tuntemistiedoissa on ollut vähäisiä puutteita, mutta niiden ei voida katsoa kyseenalaistavan koko prosessin vaatimuksenmukaisuutta. FIMin mukaan Finanssivalvonnan havainto siitä, että varojen alkuperää ei ollut riittävästi selvitetty, ei pidä paikkaansa. FIM viittaa sisäisiin ohjeisiinsa ja asiakastietolomakkeisiin, joiden mukaan asiakkailta on hankittava tiedot varojen alkuperästä. FIM toteaa myös, että vaikka asiakastietojärjestelmässä ei alun perin ollut nimenomaista kenttää varojen alkuperälle, on tieto tavan mukaisesti kirjattu järjestelmän vapaamuotoiseen tekstikenttään. Edelleen FIM tuo esille varainhoitoliiketoiminnan erityispiirteitä ja korostaa, että riski siitä, että ollenainen rahanpesun riskiä kasvattava seikka jäisi varainhoitajalta huomaamatta, on pieni.

16.12.2019

FIVA 2/02.04.2019

SP/FIVA-LUOTTAMUKSELLINEN

Osittain salassa pidettävä JulkL 24.1 § 20 k

FIMin mukaan myös Finanssivalvonnan näkemys siitä, että FIM ei olisi riittävästi arvioinut Pohjoismaiden ulkopuolella olevien luonnollisten asiakkaiden riskillisyyttä eikä selvittänyt asiakkaiden toimintaa, liiketoiminnan laatua ja laajuutta, on pääosin virheellinen. FIMin mukaan pääosa näistä asiakkaista on passiivisia asiakkaita, joiden tuntemistiedot on päivitetty, mikäli asiakas on tehnyt uusia sijoituksia. Asiakkaan toimintaa on seurattu monitoroinnissa ja asiakkaan luokittelua on tämän aktivoituessa tai ottaessa käyttöön uusia palveluita tarkastettu tarvittaessa. FIM viittaa myös tältä osin sisäisiin ohjeisiin ja asiakastietolomakkeeseen.

3.5.3 Finanssivalvonnan kanta

FIMin asiakkaita koskevan satunnaisotantamateriaalin perusteella tehtyjen tarkastushavaintojen mukaan kaikkien asiakastietojärjestelmässä olleiden asiakkaiden tiedoista ei ilmennyt tuntemistietojen päivittämis- tai tarkistamisajankohta. Puutteet liittyivät sekä oikeushenkilöiden että luonnollisten henkilöiden tuntemistietoihin. Asiakastietojärjestelmässä on ollut päätyneitä ja poistettavia asiakassuhteita. FIM on todennut päivittäneensä asiakkaan tuntemistietoja asiakassuhteen aikana, mikä päivittämisajankohta ilmenee lokitiedoista. FIM on kuitenkin keväällä 2018 käynnistänyt projektin asiakkaiden tuntemistietojen päivittämiseksi. Koska asiakastietojen päivittämisajankohta ilmeni joissakin tapauksissa vain lokitiedoista, asiakastietojärjestelmästä suoraan näkyvien tietojen perusteella ei voi saada luotettavaa käsitystä päivittämisestä eikä siten myöskään siitä, onko asiakassuhde jo päättynyt, päätettävä, aktiivinen tai ei-aktiivinen. Finanssivalvonta ei pidä uskottavana, että tilanteissa, joissa tietojen päivittäminen ei ilmene asiakastietojärjestelmästä, FIMin palveluksessa oleva henkilö esimerkiksi asiakastapaamisen yhteydessä pyrkisi lokitiedoista selvittämään tuntemistietojen ajantasaisuuden ja päivittämisen tarpeellisuuden.

Finanssivalvonta viittaa kohdassa 3.4.3 esitettyyn ja toteaa lisäksi, että kyse on ollut tarkastushetkellä asiakastietojärjestelmässä olleista asiakkaista ja asiakastiedoista. RESL:n asiakkaan tuntemista koskevat velvoitteet koskevat asiakastietojärjestelmässä olevia sekä aktiivisia että ei-aktiivisia asiakkaita, sillä RESL 2 luvun 6 §:n 4 momentti edellyttää, että asiakkaan tuntemisvelvollisuutta koskevia 2 luvun säännöksiä tulee noudattaa riskiperusteiseen arviointiin pohjautuen koko asiakassuhteen ajan. Lain esitöiden⁶ mukaan tämä tarkoittaa sitä, että asiakkaan tuntemista koskevat tiedot ovat ajan tasalla. Asiakkaan toiminta voi muuttua tai asiakas voi alkaa käyttää ilmoitusvelvollisen tuotteita tai palveluja uudella tavalla, joten riskien arviointia on tehtävä koko asiakassuhteen ajan.

Satunnaisotantamateriaalin mukaan kaikilta asiakkailta ei ollut hankittu riittäviä RESL:n edellyttämiä tuntemistietoja. Puutteet liittyivät RESL 2 luvun 9 §:n 1 momentissa tarkoitettuihin asiakkaan tuntemiseksi hankittaviin tarpeellisiin tietoihin eli tietoihin asiakkaan toiminnasta, liiketoiminnan

⁶ HE 25/2008 vp, s. 42.

16.12.2019

FIVA 2/02.04/2019

SP/FIVA-LUOTTAMUKSELLINEN

Osittain salassa pidettävä JulKL 24.1 § 20 k

laadusta ja laajuudesta ja varojen alkuperästä. Puutteet liittyivät pääosin luonnollisia henkilöitä koskeviin tuntemistietoihin. FIM on myöntänyt, että asiakkaan tuntemistietojen hankkimiseen käytetyssä asiakastietolomakkeessa ja kerätyissä tuntemistiedoissa on ollut vähäisiä puutteita.

RESL 2 luvun 6 §:n 3 momentti edellyttää, että FIM rahanpesun ja terrorismin rahoituksen riskejä arvioidessaan ottaa huomioon muun muassa palveluihinsa, asiakkaisiinsa ja näiden liiketoimiin liittyvät rahanpesun ja terrorismin rahoituksen riskit (riskiperusteinen arviointi). FIMin mukaan riskiluokittelun puuttumista koskeva havainto on pääosin virheellinen. FIM on myös todennut, että sen asiakkaille on loppuvuonna 2017 toteutettu AML-riskiluokittelu, ja että yksittäisten asiakkaiden osalta riskiluokkia vielä tarkistetaan.

Finanssivalvonta toteaa, että RESL 2 luvun 6 §:n 5 momentin mukaan FIMin on voitava osoittaa Finanssivalvonnalle, että sen RESL:ssä säädetty asiakkaan tuntemista ja jatkuvaa seurantaa koskevat menetelmät ovat riittävät rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskin kannalta. FIMin yksilöllisen ja rahastovarainhoidon asiakkaina olevista luonnollisia henkilöistä ja Pohjoismaiden ulkopuolella kotipaikan omaavista luonnollisista henkilöistä koskevasta satunnaisotantamateriaalista puuttui kuitenkin pyydetty tieto asiakkaan riskiluokasta.

Edellä kuvattujen satunnaisotantamateriaaliin perustuvien tarkastushavaintojen perusteella Finanssivalvonta toteaa FIMin asiakkaiden tuntemistietojen ajantasaisuutta koskevien puutteiden osoittavan, että FIM ei kaikkien asiakkaiden osalta ole noudattanut asiakkaan tuntemisvelvollisuutta koskevia säännöksiä koko asiakassuhteen ajan. FIM ei ollut myöskään kaikkien asiakkaiden osalta hankkinut riittäviä tuntemistietoja asiakkaan toiminnasta, liiketoiminnan laadusta ja laajuudesta ja varojen alkuperästä. Finanssivalvonta katsoo, että rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskien asianmukainen arviointi ja jatkuva seuranta edellyttävät muun muassa ajantasaisia ja kattavia asiakkaan tuntemistietoja. Finanssivalvonta toteaa lisäksi, että FIM ei tarkastuksen aikana ole voinut osoittaa Finanssivalvonnalle kaikkien asiakkaidensa riskiluokittelua.

Näin ollen Finanssivalvonta katsoo, että FIM on laiminlyönyt noudattaa SRL 144 §:n 1 momenttia sekä RESL 2 luvun 6 §:n 4 ja 5 momentteja ja 2 luvun 9 §:n 1 momenttia.

3.6 Poliittisesti vaikutusvaltaiset henkilöt

3.6.1 Finanssivalvonnan tarkastus

Tarkastushavaintojen mukaan FIM selvitti uusien asiakkaiden osalta ainoastaan sen, oliko asiakas toisessa valtiossa merkittävässä julkisessa tehtävässä. Uusien asiakkaiden osalta ei selvitetty sitä, oliko asiakas mahdollisesti poliittisesti vaikutusvaltaisen henkilön (PEP) perheenjäsen tai läheinen yhtiökumppani.

16.12.2019

FIVA 2/02.04/2019

SP/FIVA-LUOTTAMUKSELLINEN

Osittain salassa pidettävä JulkL 24.1 § 20 k

Tarkastushavaintojen mukaan FIM kysyi asiakkailta, olivatko he poliittisesti vaikutusvaltaisia henkilöitä ainoastaan uutta asiakassuhdetta perustettaessa, mutta vanhojen, jo olemassa olevien asiakassuhteiden osalta ei säännöllisesti selvitetty, oliko asiakkaiden tilanne asian osalta muuttunut.

FIM ei ole tarkastuskirjeeseen antamassaan vastineessa kiistänyt tarkastushavaintoja. FIM toteaa vastineessaan, että prosessi PEP-tiedon kysymiseksi on päivitetty loppuvuodesta 2017 asiakastietolomakkeen muutoksien yhteydessä, jonka jälkeen asiakkaalta selvitetään myös se, kuuluuko asiakas PEP-henkilön lähipiiriin. Lisäksi FIM toteaa vastineessaan hankkineensa ulkopuoliselta palveluntarjoajalta syyskuussa 2018 käytönotettavan PEP-listan, jota vasten tehdään tarkistukset sekä kaikista uusista asiakkaista että säännöllisesti koko asiakaskannasta.

3.6.2 FIM Varainhoito Oy:n vastine kuulemiskirjeeseen

FIM kiistää vastineessaan laiminlyöneensä RESL 2 luvun 20 §:n mukaan PEP:ien tehostettua tuntemisvelvoitetta ja toteaa, että RESL:n mukaan PEP -asiakkaiksi ei luokitella kotimaisia julkisia tehtäviä vaan ulkomailla merkittävässä julkisissa tehtävissä toimivia. FIMin mukaan sen ulkomaisten asiakkaiden osuus asiakaskunnasta on hyvin pieni. FIM toteaa vastineessaan muun ohella, että sen sisäinen ohjeistus PEP-asiakkaiden tunnistamisesta on ollut asianmukainen ja, että asiakaslo-makkeella on tiedusteltu PEP -statusta RESL:n vaatimusten mukaisesti.

FIM toteaa, että se on havainnut tietojen päivittämisen prosesseissa ja asiakastietolomakkeissa puutteita, jotka on sittemmin korjattu. FIM on selvittänyt uusien asiakassuhteiden ja tapaamisten yhteydessä onko asiakas PEP. Kuitenkin tietojen päivittämistä koskevien prosessien puutteiden vuoksi on myös PEP -tietojen päivittämisessä ollut vähäisiä puutteita.

FIM toteaa vastineessaan muun ohella, että PEP-asiakkaita on seurattu kaikkein aktiivisemmin. Lisäksi PEP -asiakkaat ovat olleet järjestelmätuetussa monitoroinnissa vuodesta 2015 lähtien. Näin ollen asiakkaan tuntemista koskevia toimia on noudatettu riskiperusteiseen arviointiin perustuen koko asiakassuhteen ajan.

3.6.3 Finanssivalvonnan kanta

FIM on todennut, että ulkomaisten asiakkaiden osuus sen asiakaskunnasta on hyvin pieni. Finanssivalvonta viittaa valtioneuvoston asetukseen rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä ja selvittämisestä (616/2008), jonka 1 §:n 2 ja 3 momentit sisältävät määritelmät poliittisesti vaikutusvaltaisen henkilön perheenjäsenistä ja yhtiökumppaneista. Finanssivalvonta toteaa, että määritelmien mukaan poliittisesti vaikutusvaltaisen henkilön lähipiiriin, ja siten myös tehostetun tuntemisvelvollisuuden piiriin voi kuulua kotimaisiakin asiakkaita.

16.12.2019

FIVA 2/02.04.2019

SP/FIVA-LUOTTAMUKSELLINEN

Osittain salassa pidettävä JulKL 24.1 § 20 k

Finanssivalvonta toteaa, että FIMin asiakkailleen esittämät kysymykset poliittisesti vaikutusvaltaiseen henkilöön liittyvään tehostettuun tuntemisvelvollisuuteen olivat puutteelliset, koska FIM ei ollut selvittänyt, onko asiakas poliittisesti vaikutusvaltaisen henkilön perheenjäsen tai yhtiökumppani. FIMin tarkastuksen aikana käyttämässä asiakastietolomakkeessa tiedusteltiin ainoastaan sitä, onko asiakas toisessa valtiossa merkittävässä julkisessa tehtävässä. FIM on myöntänyt asiakastietolomakkeiden olleen puutteelliset, mutta kertonut päivittäneensä lomakkeet loppuvuodesta 2017.

Finanssivalvonta toteaa rahanpesun estämisen kannalta olevan riittämättömyyttä, että tieto poliittisesti vaikutusvaltaisuudesta selvitetään ainoastaan uutta asiakassuhdetta perustettaessa, sillä RESL 2 luvun 6 §:n 4 momentin mukaan 2 luvussa säädettyjä asiakkaan tuntemista koskevia toimia on noudatettava riskiperusteiseen arviointiin pohjautuen koko asiakassuhteen ajan. FIM on kertonut aloittaneensa tarkastuksen jälkeen PEP-tietoja koskevat tarkistukset kaikista uusista asiakkaista ja säännöllisesti myös koko asiakaskannasta.

FIM on todennut PEP-tietojen päivittämisessä havaittujen puutteiden olleen vähäisiä. Finanssivalvonta toteaa, että siltä osin kuin kyseessä on ollut sisäisessä ohjeessa, prosesseissa ja asiakastietolomakkeissa olleet puutteet, laiminlyöntien voidaan katsoa olevan systemaattisia.

Edellä mainittujen tarkastushavaintojen perusteella Finanssivalvonta toteaa, ettei FIMillä ole ollut asianmukaisia riskiperusteiseen arviointiin pohjautuvia menettelyjä sen toteuttamiseksi, onko asiakas tai onko hän ollut poliittisesti vaikutusvaltainen henkilö, tällaisen henkilön perheenjäsen tai yhtiökumppani. Näin ollen FIM on laiminlyönyt noudattaa RESL 2 luvun 6 §:n 4 momenttia ja 2 luvun 20 §:n 1 - 2 momentteja.

3.7 Julkisen varoituksen antamisen edellytykset

3.7.1 Sovellettavat säännökset⁷

FivaL 39 §:n mukaan Finanssivalvonta antaa valvottavalle ja muulle finanssimarkkinoilla toimivalle julkisen varoituksen, jos tämä tahallaan tai huolimattomuudesta menettelee muiden kuin 38 §:n 1 momentissa taikka 40 §:n 1 tai 2 momentissa tarkoitettujen finanssimarkkinoita koskevien säännösten tai niiden nojalla annettujen määräysten vastaisesti. Pykälän toisen momentin mukaan julkinen varoitus voidaan antaa edellyttäen, ettei asia kokonaisuutena arvioiden anna aiheutta ankarampiin toimenpiteisiin.

FivaL 42 §:n mukaan Finanssivalvonta voi jättää julkisen varoituksen antamatta, jos:

1) 39 §:ssä tarkoitettu on oma-aloitteisesti ryhtynyt riittäviin toimenpiteisiin virheen korjaamiseksi välittömästi virheen havaitsemisen jälkeen ja

⁷ Säännökset voimassa laiminlyöntien tapahtumahetkellä.

16.12.2019

FIVA 2/02.04/2019

SP/FIVA-LUOTTAMUKSELLINEN

Osittain salassa pidettävä JulkL 24.1 § 20 k

ilmoittanut virheestä viivytyksettä Finanssivalvonnalle, eikä virhe tai laiminlyönti ole vakava tai toistuva;

2) virheellistä menettelyä on pidettävä vähäisenä; tai

3) julkisen varoituksen antamista on muutoin pidettävä ilmeisen kohtuuttomana.

FivaL 42 a §:n 1 momentin mukaan rikemaksua ei saa määrätä tai julkista varoitusta antaa, jos sitä ei ole tehty viiden vuoden kuluessa siitä päivästä, jona rikkomus tai laiminlyönti tapahtui, tai jatkettun rikkomuksen tai laiminlyönnin osalta viiden vuoden kuluessa siitä päivästä, jona rikkomus tai laiminlyönti päättyi.

3.7.2 FIM Varainhoito Oy:n vastine kuulemiskirjeeseen

FIM viittaa vastineessaan korjaaviin toimenpiteisiin, joihin S-Pankki -konserni on tarkastuksen aikana käytyjen keskustelujen pohjalta ryhtynyt. S-Pankki konserni on oma-aloitteisesti ryhtynyt dokumentaation korjaamiseen ja uudistanut ohjeistustaan ja ollut aktiivisesti yhteydessä Finanssivalvontaan prosessien asianmukaisuudesta varmistuakseen. FIMin mukaan kehittämistarpeet eivät ole olleet vakavia tai toistuvia ja virheet ovat olleet kokonaisuutena arvioiden vähäisiä.

FIM toteaa vastineessaan edelleen, että se on osana tarkastusta havainnut tiettyjä puutteita passiivisten asiakkaiden tuntemistietojen hankkimisessa, säännöllisessä ylläpitämisessä ja tarkistamisajankohdan osoittamisessa sekä PEP:n hyväksymisessä asiakkaaksi. Puutteet ovat kuitenkin olleet kokonaisuutena arvioiden vähäisiä rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisen kannalta. FIM toteaa edelleen, että puutteet eivät ole merkittävästi nostaneet rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskejä, ottaen huomioon etenkin FIMin asiakaskunnan, joka muodostuu merkittävältä osin bonussijoittajista, FIMin vuonna 2009 aloittamat riskiperusteiset menettelyt sekä suoritettut korjaavat toimenpiteet. Puutteet ovat olleet kokonaisuutena arvioiden vähäisiä.

Lisäksi FIM toteaa, että julkisen varoituksen antaminen olisi ilmeisen kohtuutonta menettelyn laatuun, laajuuteen, taustoihin, seurauksiin sekä FIMin olosuhteisiin nähden. Puutteet prosesseissa eivät ole miltään osin perustuneet tahalliseen eivätkä huolimattomaan menettelyyn. Epäillyt puutteet eivät ole tosiasiallisesti kohottaneet rahanpesun tai terrorismin rahoittamisen riskiä. FIMin asiakkaista suuri osa on tarkastelujaksolla ollut bonussäästäjiä, joiden riskiprofiili on matala, minkä vuoksi tuntemistietojen mahdollisilla puutteilla ei missään olosuhteissa olisi voinut olla merkittäviä seurauksia. Iso osa rahastosäästäjistä on käyttänyt sijoittamiseen suoraan ja ainoastaan bonuksia, jolloin riski on ollut olematon.

Edelleen FIM toteaa, että tarkastelujakso ei vastaa S-Pankki konsernille tarkastuksen aikana ilmoitettua. Tarkastus on lisäksi ulotettu koskemaan FIMIä vasta tarkastuksen käynnistettyä.

16.12.2019

FIVA 2/02.04.2019

SP/FIVA-LUOTTAMUKSELLINEN

Osittain salassa pidettävä JulkL 24.1 § 20 k

3.7.3 Julkisen varoituksen antaminen

Tarkastusajankohdan ja laiminlyöntien tapahtuma-ajan osalta Finanssi-valvonta viittaa kohdassa 3.2 esitettyyn ja toteaa, että kohdissa 3.4–3.6 esitetyt tarkastushavainnot koskevat osittain asiakkuuksia, jotka olivat alkaneet ennen 1.8.2008 voimaan tullutta RESL:a ja havaitut laiminlyönnit ovat FIMin vastineiden mukaan jatkuneet osittain vielä tarkastuksen päättymisen 12.7.2018 jälkeen. Edellä mainitusta seikoista huolimatta ja ottaen huomioon tarkastuksen otantamateriaaliin perustuvan toteutustavan, Finanssivalvonta on katsonut kohtuulliseksi rajata soveltuvan hallinnollisen seuraamuksen antamisen edellytyksien arvioinnin ainakin luottolaitostoiminnasta annetun lain (610/2014) voimaan tulon 15.8.2014 ja viimeisen tarkastuskäynnin 12.7.2017 väliseen ajanjaksoon, jota ajanjaksoa on sovellettu myös Pankin toiminnan arvioinnissa. Lisäksi Finanssi-valvonta viittaa kohdassa 3.2 satunnaisotantamateriaalista todettuun, minkä vuoksi tarkastushavaintojen ja soveltuvan hallinnollisen seuraamuksen arvioinnissa ei ole sovellettu vaihtoehtorahastojen hoitajista annetun lain säännöksiä.

Koska päätöksen kohdissa 3.4–3.6 todetuissa ja tarkemmin yksilöidyissä SRL 144 §:n ja RESL 2 luvun asiakkaan tuntemista koskevien velvoitteiden laiminlyönnissä ei ole kyse FivaL 38 §:n 1 momentissa taikka 40 §:n 1 tai 2 momentissa tarkoitettujen säännösten tai määräysten vastaisesta toiminnasta, soveltuva hallinnollinen seuraamus on FivaL 39 §:ssä tarkoitettu julkinen varoitus. FivaL 42 a §:n 1 momentti ei estä julkisen varoituksen antamista, koska kyse on jatketuista laiminlyönneistä, joiden päättymisestä on kulunut alle viisi vuotta.

Tarkastushavaintojen arvioinnissa käytetty ja laiminlyöntien tapahtumahetkellä voimassa ollut RESL on kumottu 3.7.2017 voimaan tulleella lailla rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä (444/2017), jonka 8 luvun mukaan nyt arvioitavana oleviin laiminlyönnteihin lähtökohtaisesti soveltuva hallinnollinen seuraamus on rikemaksu. Finanssivalvonta katsoo, että tässä tapauksessa FivaL 39 §:ssä tarkoitettu julkinen varoitus on kokonaisuutena arvioiden lievempi hallinnollinen seuraamus kuin tällä hetkellä voimassa olevassa rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä annetussa laissa tarkoitettu rikemaksu.

Finanssivalvonta viittaa kohdassa 3.7.2 esitettyyn FIMin vastineeseen ja toteaa, että FIM ei ole FivaL 42 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettulla tavalla oma-aloitteisesti eikä välittömästi ryhtynyt riittäviin korjaaviin toimenpiteisiin virheiden havaitsemisen jälkeen, sillä virheet on havaittu tarkastuksen yhteydessä ja olleet kuulemiskirjeeseen annetun vastineen mukaan vielä osin korjaamatta.

Lisäksi Finanssivalvonta viittaa kohdissa 3.4–3.6 todettuihin laiminlyönnteihin ja katsoo, että FIMin asiakkaiden tuntemisessa havaitut laiminlyönnit osoittavat, että FIM ei ole järjestänyt toimintaansa kaikilta osin RESL:n vaatimuksien edellyttämällä tavalla. Finanssivalvonta toteaa, että asiakkaan tuntemisessa havaitut puutteet ovat olleet omiaan vaikuttamaan

16.12.2019

FIVA 2/02.04.2019

SP/FIVA-LUOTTAMUKSELLINEN

Osittain salassa pidettävä JulkL 24.1 § 20 k

myös muiden RESL:n edellyttämien velvoitteiden kuten esimerkiksi rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskienhallinnan, riskiperusteisen arvioinnin, jatkuvan seurannan ja tehostetun tuntemisvelvollisuuden järjestämiseen asianmukaisesti. Asiakkaan tuntemiseen liittyvät puutteet ovat myös lisänneet riskiä siitä, että FIMIä voidaan käyttää rahanpesuun tai terrorismin rahoittamiseen. FIM on laiminlyönyt noudattaa useita RESL:n säännöksiä, laiminlyönnit ovat jatkuneet useamman vuoden ajan ja olleet osittain systemaattisia. Näin ollen Finanssivalvonta katsoo, ottaen huomioon laiminlyöntien laadun, laajuuden ja kestoajan, että laiminlyöntejä ei voida kokonaisuutena arvioiden pitää FivaL 42 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitetulla tavalla vähäisinä.

FIM on kohdassa 3.7.2 kuvatulla tavalla tuonut esille, että julkisen varoituksen antaminen olisi ilmeisen kohtuutonta muun muassa siksi, että FIMin asiakkaista suuri osa on tarkastelujaksolla ollut bonussäästäjiä ja, että iso osa rahastosäästäjistä on käyttänyt sijoittamiseen suoraan ja ainoastaan bonuksia, jolloin riski on ollut olematon. Finanssivalvonta toteaa, että vuonna 1994 rahastoyhtiön toimiluvan saanut FIM tarjoaa varainhoitopalveluita instituutioille, yrityksille ja yksityissijoittajille sekä harjoittaa sijoitusrahastolaissa tarkoitettua sijoitusrahastotoimintaa⁸. FIM Rahastojen puolivuotiskatsauksen 2017 mukaan FIM hallinnoi kahtakymmentä sijoitusrahastoa, joista kolmessa oli bonussäästäjille tarkoitettuja S-osuussarjoja. Puolivuotiskatsauksen mukaan näiden kolmen sijoitusrahaston S- ja kaikilla muilla osuussarjoilla oli yhteensä lähes 92 000 osuudenomistajaa, kun kaikilla FIMin rahastoilla oli yhteensä lähes 216 000 osuudenomistajaa.⁹ Finanssivalvonta toteaa, että sen lisäksi, että FIMillä on ollut näkemyksensä mukaan paljon vähäriskisiä bonusasiakkaita, FIMillä oli yli 100 000 eli merkittävä määrä muita osuudenomistajia ja sijoitusrahasto-osuudenomistajien lisäksi myös muita palveluita käyttäviä muita asiakkaita. Lisäksi Finanssivalvonta toteaa, että osa havaituista laiminlyönneistä liittyi muihin kuin bonus-järjestelmässä tarkoitettuihin asiakasomistajiin. Näin ollen havaittuja laiminlyöntejä ei voida bonussäästäjien määrän perusteella pitää vähäisinä eikä julkista varoitusta ilmeisen kohtuuttomana. Asiassa ei ole tullut esille FivaL 42 §:n 1 momentin 3 kohdan mukaisia seikkoja, joiden perusteella julkisen varoituksen antamista voitaisiin muutoin pitää ilmeisen kohtuuttomana. FIM ei ole esittänyt mitään seikkoja, joiden perusteella Finanssivalvonta voi jättää julkisen antamatta.

Ottaen huomioon FIMin laiminlyöntien kestoajan, määrän ja laadun kokonaisuutena Finanssivalvonta katsoo, että FIMin toiminta on ollut huolimaton. Finanssivalvonta antaa FivaL 39 §:n 1 momentin nojalla FIM Varainhoito Oy:lle julkisen varoituksen SRL 144 §:n 1 momentin sekä RESL 2 luvun 6 §:n 4 momentin, 2 luvun 6 §:n 5 momentin, 2 luvun 8 §:n 1 momentin, 2 luvun 9 §:n 1 momentin ja 2 luvun 20 §:n 1-2 momenttien vastaisesta menettelystä ainakin ajalla 15.8.2014 – 12.6.2017.

⁸ www.fim.com

⁹ Puolivuotiskatsaus: "Kesäkuun lopussa hallinnoitavaksemme oli luotettu yhteensä runsaan 5,6 miljardin euron suuruinen potti". Puolivuotiskatsauksen lukujen mukaan laskettuna S-osuussarjojen arvo oli 30.6.2017 runsaat 145 miljoonaa euroa.

16.12.2019

FIVA 2/02.04/2019

SP/FIVA-LUOTTAMUKSELLINEN

Osittain salassa pidettävä JulKL 24.1 § 20 k

Finanssivalvonta toteaa, että asia ei kokonaisuutena arvioiden anna aiheutta ankarampiin toimenpiteisiin FivaL 39 §:n 2 momentissa tarkoitetulla tavalla.

FINANSSIVALVONTA¹⁰

Anneli Tuominen
johtaja

Pirjo Kyyrönen
johtava lakimies,
johtokunnan sihteeri

Lisätietoja antaa

johtava neuvonantaja Sonja Lohse, p. 09 183 5311

Liite

Valitusosoitus

¹⁰ Finanssivalvonnan työjärjestyksen 8 §:n 1 momentin mukaisesti johtokunnan päätöksestä tehdyn toimituskirjan allekirjoittavat johtaja ja asian esittelijä tai hänen sijastaan johtokunnan sihteeri.

16.12.2019

FIVA 2/02.04/2019

SP/FIVA-LUOTTAMUKSELLINEN

Osittain salassa pidettävä JulKL 24.1 § 20 k

Liite päätökseen**Valitusosoitus**

Tähän päätökseen tyytymätön saa hakea siihen muutosta Helsingin hallinto-oikeudelta valituksella, joka on tehtävä kirjallisesti.

Valitus on tehtävä 30 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista. Valitusaikaa laskettaessa tiedoksisaantipäivää ei oteta lukuun.

Jos päätös on postitettu saantitodistusta vastaan, tiedoksisaantipäivä ilmenee todistuksesta. Saantitodistus liitetään valitusasiakirjoihin. Jos päätös on postitettu tavallisena kirjeenä, sen katsotaan tulleen tiedoksi seitsemän (7) päivän kuluessa postituspäivästä, jollei muuta ilmene. Jos päätös on toimitettu tiedoksi muulla tavalla esim. saantitodistusta vastaan jollekin muulle henkilölle kuin päätöksen saajalle (sijaistiedoksianto), katsotaan päätöksen saajan saaneen päätöksen tiedoksi kolmantena päivänä saantitodistuksen osoittamasta päivästä.

Valituskirjelmä on toimitettava Helsingin hallinto-oikeudelle valitusajan kuluessa.

Valituskirjelmässä, joka on osoitettava Helsingin hallinto-oikeudelle, on ilmoitettava

1. päätös, johon muutosta haetaan,
2. miltä kohdin päätökseen haetaan muutosta ja mitä muutoksia siihen vaaditaan tehtäväksi,
3. perusteet, joilla muutosta vaaditaan,
4. valittajan nimi ja kotikunta sekä
5. puhelinnumero ja postiosoite, johon asiaa koskevat ilmoitukset voidaan valittajalle toimittaa

Jos valittajan puhevaltaa käyttää hänen laillinen edustajansa tai asiamiehensä tai jos valituksen laatijana on joku muu henkilö, valituskirjelmässä on lisäksi ilmoitettava tämän nimi ja kotikunta.

Valittajan, laillisen edustajan tai asiamiehen on allekirjoitettava valituskirjelmä.

Valituskirjelmään on liitettävä

1. päätös, johon muutosta haetaan, alkuperäisenä tai jäljennöksenä,
2. todistus siitä, minä päivänä päätös on annettu tiedoksi, tai muu selvitys valitusajan alkamisen ajankohdasta sekä
3. asiakirjat, joihin valittaja vetoaa vaatimuksensa tueksi, jollei niitä ole jo aikaisemmin toimitettu päätöksen tehneelle viranomaiselle.

Asiamiehen on liitettävä valituskirjelmään valtakirjansa, jollei valittaja ole valtuuttanut häntä suullisesti Helsingin hallinto-oikeudessa. Asianajajan ja yleisen oikeusavustajan tulee esittää valtakirja ainoastaan, jos Helsingin hallinto-oikeus niin määrää.

Jos viranomaiselle toimitetussa sähköisessä asiakirjassa on selvitys asiamiehen toimi-vallasta, asiamiehen ei tarvitse toimittaa valtakirjaa. Helsingin hallinto-oikeus voi

16.12.2019

FIVA 2/02.04/2019

SP/FIVA-LUOTTAMUKSELLINEN

Osittain salassa pidettävä JulkL 24.1 § 20 k

kuitenkin määrätä valtakirjan toimitettavaksi, jos sillä on aihetta epäillä asiamiehen toimivaltaa tai sen laajuutta.

Valituskirjelmä voidaan toimittaa Helsingin hallinto-oikeudelle henkilökohtaisesti, postitse maksettuna postilähetyksenä taikka asiamiestä tai lähettiä käyttäen. Postittaminen tai kirjelmän toimittaminen lähetin välityksellä on lähettäjän vastuulla. Valituksen on saavuttava Helsingin hallinto-oikeuteen viimeistään valitusajan viimeisenä päivänä ennen aukioloajan päättymistä.

Valituskirjelmä voidaan toimittaa myös sähköisessä muodossa. Sähköisen asiakirjan tulee olla perillä siten, että se on ennen valitusajan päättymistä käsiteltävässä muodossa Helsingin hallinto-oikeuden vastaanottolaitteessa tai tietojärjestelmässä. Sähköinen viesti toimitetaan viranomaiselle lähettäjän omalla vastuulla.

Valituksen voi tehdä myös hallinto- ja erityistuomioistuinten asiointipalvelussa osoitteessa <https://asiointi2.oikeus.fi/hallintotuomioistuimet>.

Helsingin hallinto-oikeuden voimassaolevat oikeudenkäyntimaksut voi tarkistaa osoitteesta www.oikeus.fi. Tuomioistuinmaksulaissa (1455/2015) on erikseen säädetty eräistä tapauksista, joissa maksua ei peritä.

Yhteystiedot

Helsingin hallinto-oikeus
Radanrakentajantie 5
00520 Helsinki
Puhelin 029 56 42000
Faksi 029 56 42079
Sähköposti helsinki.hao@oikeus.fi